Daags veur Krismes

Felix Rutten

bron
Felix Rutten, *Daags veur Krismes*. Goffin, Maastricht 1957

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/rutt004daag01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

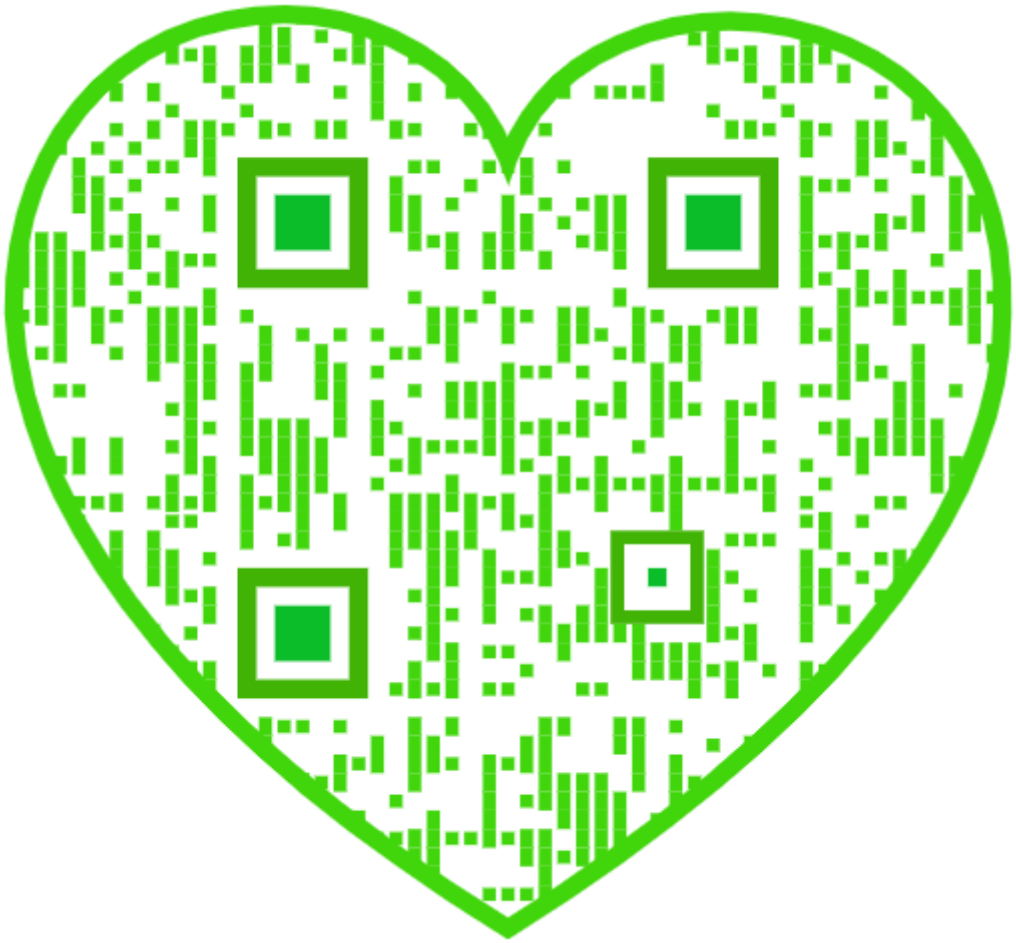

Daags veur Krismes

★

Dit Kerstverhaal in Sittards dialekt is geschreven door Dr. Felix Rutten te Rome. Het werd bekroond in de door Veldeke in 1957 uitgeschreven prijsvraag voor een verhaal in dialekt.

Het Bestuur is Drukkerij Goffin C.V. te Maastricht zeer erkentelijk voor de geste deze novelle als kerstcadeau aan de leden te willen zenden.

De tekeningen zijn gemaakt door leerlingen van de Middelbare Kunstnijverheidsschool te Maastricht.

Bestuur en Redactie van Veldeke wensen allen die met hen de Limburgse dialekten in Limburg willen hooghouden
Eine zalige Kórsmès en ei zalig Nujaor

Felix Rutten, *Daags veur Krismes*

Daags veur krismes

Ettelike jaore geleë, waar ich mit Krismes irges in ei klein sjtedje in et berglandj (ich zal uch de naam daovan neit nuime, omdat dit niks drop aankump), ei' baewaegsplaetsjke, ei' klein, heilig sjedje vol teures en vol kirke, mit allein mer èng en króm krunkelsjträötjes, wo de klank van al die kirkskes en klokke al mer rousje bleef en neit tot ras kump. 't Waar daen daag, de vigilie van Krismes, dat ich mich sjmiddigs zag: laot ich deze middig nao dat klei' kleusterke gaon, dao baoven oppe berg, wo dat dao, klómmelechtig wie ei' huipke sjpeeltuug, in ein van die duuster bergsjplete versjtaoke lik, benao ónzichbaar gemaak door et eeuwig gruin van de dennebusj, die taenge de berg opklömme. Dat waar waal hoog-op en wied, en de wèndj góng van geweld en vaegde euver 't landsjap mit ziene graofste bessem in de deipde. Mer de loch waar klaor en de zon sjeen; want et waar oostewèndj, en dan houf me neit bang te zeen veur raenge. Jaowaal, wied: mer me mót dan toch get doon óm zienen tied door te kómme. In de busj zelf zou 't allich sjtilder zeen: de bergwandj sjtóng jao wie ein hoog moer geboewd taenge de kantj, wo de wèndj vandan koum.

Onneudig te zègge dat ich flink muig waar veur dat ich baove koum wo et kleusterke zelf, frisj en mónter, heimelik sjtil, ein veilige toevluch hauw gevónje tösje de roesjende denne, wovan de krune zich onwillig ruirden in de sjtórm. Mer wie sjoon waar et dao, zo wied van de welt weg, en zo kort bie den hemel. Irges eine sjtein, op 'n aope plek, wo sjus nog get zón op et gruin mos sjeen, deinde mich tot zitplaatsj. Wie kan me dèks neit verlange, óm zo ens gans allein in de natuur te zeen! Gei' minsj ómtrèntj, geine vogel dae zich ruirde. Volkómme sjtilte, hei me gezag, es dae wèndj dao neit gewaes waar, dae mit vuus oppe tósje van zienen órgel sjloug, dat et daverde.

En dao zeen ich mich op ens, tösje sjtruuk en boumsjtamme door, et vaal gezich van ei' jungske, ei kaelke van twelf jaor mesjiens. Hae sjtóng dao en keek nao mich, bevraemp dao eine minsj te zeen, dae op dae sjtein dao zout, nuusjerig en benuud natuurlik wo dae dan waal vandan gekómme waar en waat dae dao te doon hauw. Mer de jóng waar neit bang óm dounderbie te kómme. Hae wachde allein mer op eine wènk.

‘Menke’, reip ich en sjtouk de handj nao 'm oet: ‘kumps doe dich get bie mich neirzètte? Kóm mer!’

't Waar ei' herdersjungske, dat zien sjääöp en geite in de bósj gedreve hauw, boeten et geweld van de sjtorme, die hie gei' kaod kooste.

Zo e herderke, dat ene gansen daag mit zie' vee allein róndjtrèk, - en wieväöl van die kènjer zjwerve zo neit róndj in 't berglandj - kan dèks sjrikkelik lieë van de einzaamheid en 't gevuil van door eederein verlaote te zeen: die kènjer zouë oere wied loupe om ei' bitje same te zeen mit eine minsj, dae neit vreg taenge ze is en ei' vruntjelik wäördje veur hun euver haet. Hae koum, gaer en gewillig, en zat zich bie mich neir. En al gauw ware veer dan auch drök aan 't moele.

Camillo heisjde 't menke. Jao, herder waar hae van zien ambach en sjus twelf jaor. Zie' vader zout te kieke zónger werk, de grootvader waar op sjterve nao dood achter de sjtouf, wo gei vuur in brende, zie moder klaagde en kreesj van de pien in erm en bein. Haezelf moos veur de kos zörge, en dae verdeine es veehuiër, wie 't góng.

‘Erme sjelm doe, mien herderke’ moos ich waal zègge.

‘Jao’, zag er, en trok de luppen op, ‘herder! En ich höb neit èns e mets mee, wie dan toch eederen herder ein haet en höbbe mót. Et mient höb ich verlaore, en ich kan gei nuujt mee kriege omdat ze väöl te duur zeen.’

‘Mer zo duur zeen metser dan toch neit!’

‘Dat wilt zègge’, zag Camillo en keek naodènkend veur zich oet, ‘mit eine klómmel kan ich auch niks aanvange. Et mót ein kniep zeen, wo ich hout mit kan sjnieë en zo get. Veur de beeste haet me van alles neudig.’

‘En wieväöl mót zo ei' mets, wie das doe dat neudig höbs, dan waal koste?’ vroug ich en keek hääöm in de ouge.

Camillo nuimde mich eine pries, - en dat waar geine kattendrek!

‘Loester ens, jungske’, zag ich, ‘wits doe waal, dat dat väöl geldj is, waat 's doe dao zaes? En meins doe soms auch dat ich, dae auch mer einen erme sókses bèn, get van daen aard zo mer oet mien tesj keus touvere? Ei' fortuun veur ein kniep? Jóng, nei, laote veer dan lever euver get angesj kalle. Dat geit wirkelik te wied; meins doe dat zelf auch neit?’

Hae hólj neit aan. Hae brómde niks nao en soebatte neit, wie baedelkènjer zo kónne flemen en zaege. Hae zuchde allein mer effekes en sjweeg. En 't waar mee es-of hae sjpiet hei gehad van zien onnadènkendheid, om zo aopenhertig gewaes te zeen. Hae kaek nog ens nao mich, om te zeen of ich mesjins neit kaod waar. Mer dat waar ich jao neit. En om noe mer euver 't dood punt haer te kómme, vrouch ich hääöm: ‘Camillo, wits doe waat 't mörge veur ei' fees is?’

Dat wos hae. ‘Wie zou ich dat neit weite? Krismes is dan toch et fees van de herders en alle veeluuj?’

‘Dat is zo’, zag ich, ‘en dat höbs doe dao goud gezag. En hie zit ich zelf dan noe mit ei' herderke, daags veur Krismes, op eine sjtein in den dènnebosj, ónger 't geweld van de wèndj dae boest en

broest. Wits doe wo mich dat alles op ens aan deit dènke?' En ich begoos hääöm te vertèlle wie ich ooit, op dezen daag zelf, in Bethlehem gewaes waar, wo ich mit de bevolking van et landj dao, die nach, in de kirk gezaeten hauw, óm ós et wónjer van de Krisnach te herinneren in de Nachmès. De Bethlehemse vrouwluuj ware gekómme in hun feestelikste kleier, sjwart, mit grote borduursels van bóntje zie op de wied aopenhangende moewe; ze drouge hoog huve oppe kop, wo vaole van aafhónge, zodat ze oetzouge wie prinsessen oet ein auwd verhäölke... Ich vertelde en vertelde mer, omdat mien eige weurd mich mitsjleipde... Wie et dao doe vruigjaor waar, mit eine bonte glans euver alles haer, en de amandelbuim sjtóngen in volle blui. Nooit hauw ich nog ein maon gezeen, wie in die nach dao; ze waar vol en gans enorm, wie ze dao baove de vlakte van de Jordaan sjtóng, zilverwit en sjitterend, esof ze ós zègge wol: dat et Kindje woort gebääöre nog in daezelfde nach. En saoves van te veure waar de Patriarch van Jerusalem te paerd van die sjtad kómme rieë, terwiel ziene violette mantjel fladderde in de wèndj. Haezelf droug, om middernach, et Kriskèndj, in ei' gouë träögske, de kirk in; den órgel broesde, de klokke loewden, en alle luuj klètsde daobie van loeter bliedsjap in de hènj.

Dat alles sjteit mich noe nog wie ei' sjoon verhäölke veur de geis. Camillo hauw geloesterd, zo wie kènjer kónne loestere, wie gans weg van de welt. 'Mer noe mót ich gaon', zag ich: ich hauw op mien oeër gekeke. ''t Is nog wied, pès ich weir trök bèn wo ich zeen mòt!'

Hae waar veur mich kómme sjtaon en keek mich aan: 'Kómt geer mörge nao mich trök hie?' vrouch hae, mit eine blik dae mich in de zeel tróf.

Ich haolde hääöm veurzichtig nao mich toe. Hae woort wakker wie oet einen droum. 'Loester èns, Camillo,' Zag ich taenge 'm, en daobie klónk mien eige sjtöm mesjins waal get onzeker, 'noe zal ich dich get zègge: ómdat ich daags veur Krismes hie noe zo bie dich gezaeten höb, wie zo twee kameraote bieëin kónne zitte, en doe, einen herdersjóng, mich zo aan Bethlehem höbs doon dènke en alles waat ich dao van-ze-laeve höb mitgemaak; en ómdat 't dan toch mörge et fees van de herders is (ich noum mien portefeuille oet mien tesj), krigs doe van mich hie noe, waaste neudig höbs óm dich ein nuut mets te koupe. Goud zo?'

Camilo woort bleik wie ei' liek. Zien ouge ware groot en klaor gewoorde. Hae keek nao zie bankbiljetje, en keek mich aan, esof hae neit geluive koos dat et ech waar, esof hae dach dat ich et weir trök zou numme. Of waar hae bang dat et vleugele zou kriege en wegvleige? Hae sjtouk et weg. Nog ummer hauw hae niks gezag. Doe woort hae op ens gans rood, keek mich nog eimaol wie engstig in de ouge; doe wórp hae zich op mich, zien ermkes óm mienen hals, en ich vuilde zie' weik muulke op mien wange.

Veer gónge van ein. Wie ich ei' bitje wieër waar, keek ich nog èns óm. Hae sjtóng dao nog, wo er sjtóng wie ich weggóng. Dan

reet hae zie' petsjke van ziene kop, de haore fladderden in de wèndj, en hae sjwènkde dat lummelke in de lóch, pès hae mich neit mee zeen koos. Erme, kleine Camillo...

Wo de bósj opheurde, vaegde de wèndj nog ummer euver et landj en de vlakte. Mienen euverjas wapperde wie ein vaan mich óm de bein. Et waar raodzaam óm zich mer get te sjpouwe. De zón waar óngergegange. Ei' gluiëtig aovesrood hauw den hemel in brandj gezat, wo mie sjtedje in de deipde loug. Wie deiper ich koum, wie mee de wèndj versjtilde. Ich koos mich weir get mee mit mien eige gedachte bezig howte. En dao op ens koum get wie einen twiefel in mich op: Camillo, dach ich, mit zie' leif gezichske en zien klaor, broen uigskes (uigskes wie van ei' jónk hirtje), hei Camillo mich ouch sóms bedraoge? Zie' grootvader dae zout te sjterve, bie einen haerd zónger vuur, zie' vader dae gei' werk vónj, zie' moder die kreesj en sjreefde van de pien? Hae hei nog zoväöl mee en angesj kónne vertelle, es er mich bie de naas hei wille pakke. Wie zudelikker me kump in de welt, wie mee de kènjer vol zitte van dat saort van bedreigerie. En waar dat noe wirkelik de pries gewaes van ein kniep, zo wie hae die gaer gehad hei, es hae ze dan al höbbe moos? Veer, vraeme, waere toch ummer weir aafgezat op die maneir, en waeren auch neit wies, es dat saort van kènjer ós aankik, mit die sjoon ouge die ze noe eimaol höbbe. Mer Camillo, waar Camillo auch weir eine van die kunstemaekesj gewaes? Noe mót ich zègge, dat et mich, bie zo get, nooit zo zeer óm de cente te doon is, es waal óm et feit dat ze mich beet genómme höbbe. Dat zo eine koetjòng mich te sjlum aaf gweaes is. Dat ich mich beet höb laote numme door zo einen aap, dae mit mich gesjpeeld haet, wie de kat mit ein moes...

Mer Camillo? Ich bleif sjtaon en keek ein ougeblik nao de lóch, die brende. Doe woort ich giftig op michzelf en zag kaodweg: ‘geldjduvel das doe bès. Zelfs daags veur Krismes kóns doe geinen aafsjtandj doon van ei' paar kwartjes, óm ein erm, klein herderke gelökkig te make. Doe blifs dood op ei dubbeltje. Sjaam dich. En laot Camillo dich bedónderd höbbe, is dat dan nog zo erg?

Dat waar et aevel neit. Ich wol allein mer neit bedraoge zeen gewoorde, neit veur de gek gehauwte, neit besj.te!

Mer ‘nei’, zag ich auch weir. Nei, dat is et neit gewaes. Dat waar gein komedie: dat waar ech en zuver. Camillo haet dich de waorheid gezag. Es hae zien histeurieke gefantaseird hei, zou hae zeker daomit aan de gang gebleve zeen, nao das doe hääom gezag has, dat hae niks van dich te wachte hauw. Dan weur hae gaon jemere en zanike; hae hei zich aan et zaege gehauwte. En dan auch dit: zo wie hae de cente te pakke hei gehad, weur hae daomit weggeloupe. Hae hei zich oet de vuit gemaak, om ziene sjat in veiligheid te brènge. Hae zou bang gewaes zeen, das doe et toch nog begrepe hes, dat er dich bedraoge hauw, en doe hääom dan weir alles hes aafgenómme. Wie

angesj is dat noe neit bie Camillo et geval gewaes: hae haet zich in dien erm gewórpe, esof hae veur altied bie dich het wille blieve. En vrouch hae dich dan auch neit, of 's doe mörge weir nao 'm trökkómme wols?

Dao op eimaol begoos in de deipde van 't landsjap ein klok te loewe, boem, boem, langzaam en sjwaor. Boem, boem: dat waar wie ein deipe sjtöm, die sjprouk esof ze waarsjuwde, plechtig, ernstig. En auch hauw ze einen kommandeirenden toon: boem, boem, boem. En dao hoort ich auch anger klokkesjtömme, die zich bie häör vuigde. Same mit die van de grote kirk, klónk noe auch die van de gemeintetore, die van de broen paeterkes, die van de begiene. En nog mee, ummertoe nog mee. Boem, boem, die van de anger parochies, en, wie oet den aom, die van de klein beginkes, wie van ei kèndj dat bang is dat et te laat kump. Ich sjtóng sjtil en loesterde vol aandach. Boem, boem, baoven alles oet, die van de grote kirk, die et eesjte teike hauw gegaeve... En dao op ens versjtóng ich ze, die sjtöm, zo sjwaor en plechtig, die zelfs noe get dreigens hauw: ich hoort, op ens gans klaor en dudelik, waat ze zag en dreunend reip: ‘Camillo haet dich neit bedraoge. Camillo haet dich de waorheid gezag!’

De wèndj droug de stömme van dat feestelik gebeiër, daags veur Krismes, op zien erm omhoog en wórp ze wie mit geweld euver mich haer, pès auch alles in michzelf begoos te zègge en te zènge: ‘Camillo haet dich neit bedraoge; Camillo is ei' goud jungske, mit ei' zuver hart.’ Wie mit loeter haemerkes van goud en zilver, sjloug 't gebeiër aan de aoveslóch' de sjtöm van de grote kirk dao baoven oet, wie mit einen hamer van bróns, dae de wéndj deich sjwiege. Et waar esof ei' nès vol gouë veugel wakker gewore waar, en sjirpde en kwetterde, en mit de vleugels sjloug. Of, nei: et waar esof et rood van den aovend aan de lóch in vlamme sjtóng en in knetterende vónken oeteingesprónge waar en wie eine gouëe raenge door de lóch dreef. De ganse welt sjeen in dit ougeblik - daags veur Krismes - mit te zènge, mit den aoveshemel dae zelf vol meziek hóng, en ummertoe bleef ich de weurd skandeire die de klokke mit hun bóntje vokalen aan de gluiënde lóch sjreve: ‘Camillo haet dich neit bedraoge!’

De leste klanke van het plechtig gebeier sjtórven entjelings weg. Nooit in mie laeve hauw ich nog zo ei' konzaer biegewoond. De eesjte sjtarre pinkelden al baove miene kop, wie ich et duustergewoorde sjtedje bènnegóng.

Nooit auch höb ich mich zo gans en al kónnen inlaeve in de bliedsjap en de vrei van Krismes, wie dae gezaengende keer dao, in dat berglandj.

Rome 1957
FELIX RUTTEN

Felix Rutten, *Daags veur Krismes*